

Marsupella arctica

Arktisk rostmossa

Klass: *Marchantiopsida*, **Ordning:** *Jungermanniales*, **Familj:** *Gymnomitriaceae*, **Släkte:** *Marsupella* (rostmossor), **Art:** *Marsupella arctica* - arktisk rostmossa (Berggr.) Bryhn & Kaal. **Synonymer:**

Kännetecken

Arktisk rostmossa bildar täta, styva, grönaktiga till vanligen rödaktigt eller svartaktigt bruna tuvor eller mattor. Skotten blir upp till 4 cm långa och ca 1 mm breda. Bladen är av lika storlek längs hela stammen, glest sittande, rakt utstående, nästan halvklotrunda konkava, lika långa som breda, otydligt tvåflikade 0,1-0,2 av längden och med rundade inböjda flikar. Celler i bladens mitt är ca 20 µm och försedda med tydliga trigoner. Kutikulan är slät. Oljekroppar är 2 (-3) per cell. Stipler och groddkorn saknas. Skildkönad. Hanplantor är funna endast en gång medan honplantor och sporofyter ännu är okända. Arktisk rostmossa kännetecknas av 1) vanligen vara rödaktigt till svartaktigt brun 2) har glest sittande, starkt kupiga blad, som inte kan plattas ut utan att att bladet går sönder och med en så inböjd kant att inskärningar av grunt tvåflikade blad är otydlig. Arktisk rostmossa kan knappast förväxlas med några andra arter av släktet rostmossor *Marsupella*, men gröna opigmenterade plantor är ytligt lika blek knutmossa *Odontoschisma macounii*, som båda har starkt kupade rundade blad. Arktisk rostmossa skiljer sig genom att sakna både stoloner och stipler (vilka alltid finns hos knutmossor).

Utbredning och status

Arten har en arktisk världsutbredning. Den är i Sverige endast känd från ett litet område i Lule lappmark (inom Padjelantas nationalpark) där arten finns på ett fåtal platser. I övriga Norden förekommer arten på Spitsbergen. Den har relativt nyligen även blivit funnen i Skottland. Utanför Europa är arktisk rostmossa känd från östra Sibirien, Nordamerika från Alaska och norra Canada söder ut till Quebec. Därtill förekommer arten på Grönland som har flest antal lokaler i världen.

Ekologi

Mossan växer i Sverige i källpåverkade våtmarkspartier och långa källbäckar och översilningsmarker nedom stora snölegor eller glaciärer i alpin region. Att döma av den omgivande vegetationen varierar miljön från ganska kalkrika till intermediärt mineralrika.

I Skottland blev den funnen i och intill en liten alpin vattensamling i en kalkfattig miljö. Den växer på Grönland ofta tillsammans med t ex blodrostmossa *Marsupella revoluta*, nordlig skapania *Scapania hyperborea*, kärrskapania *S. paludicola*, päronsvepemossa *Gymnocolea inflata*, mörk knutmossa *Odontoschisma elongatum* och svart mikromossa *Cephaloziella varians*. Den förekommer på Grönland också på våta klippväggar eller sällan på svagt basisk jord med, t.ex. fetbålmossa *Aneura pinguis*, rikkärrsskapania *Scapania brevicaulis* och blek knutmossa *Odontoschisma macounii*.

Hot

Det begränsade antalet kända lokaler både i Sverige gör att denna art är känslig för slumpfaktorer. Ett varmare och torrare klimat i fjällvärlden som innebär att snölegornas utbredning minskar kan utgöra ett hot.

Åtgärder

Ansvariga myndigheter bör göras uppmärksamma på artens förekomst i området för att kunna bevaka att verksamheter som kan skada arten inte påbörjas. Någon form av övervakning av artens habitat skulle även vara önskvärd.

Litteratur

Damsholt, K. 2002. Illustrated flora of Nordic liverworts and hornworts. -- Nordic Bryological Society, Copenhagen and Lund

Long, D.G., Paton, J.A. & Rothero, G.P. 1990. *Marsupella arctica* (Berggr.) Bryhn & Kaal. in Scotland, new to the British Isles. *J. Bryol.* 16: 163--171.

Lönnell, N., Weibull, H. & Hallingbäck, T. 2002. Levermossor -- två för Skandinavien nya arter upptäckta. *Fauna & Flora* 97(3): 22--23.

Författare

Tomas Hallingbäck